

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' ראה תשפ"ה

בית יעקב

זכו ישראל לברך לפני ה'

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר
אנכי מצוה אתכם היום (יא כז).

זכות עצומה היא לבני ישראל, על אשר בחר בהם
ה' יתברך להיות לו לעם סגולה, והעמידנו לפניו להודות
ולשבח לו, ולבקש ממנו על כל צרכינו. ולא רק בשעת
התפלה, אלא אף בשעת קיום מצוות או הנאה מן העולם,
תקנו חכמינו שיתברך ויודה לאשר בראנו.

לשון הברכות בנוכה ונסתר

רבנו זי"ע א (פיתוחי חותם, ראה) מביא את מה שכתב העירו
רבותינו הראשונים זכרונם לברכה, על גסס מטבע
הברכות שטבעו חכמים. כי פתיחת הברכה נאמרת
בלשון 'נוכה' - 'ברוך אתה ה' אף המשיך הברכה נאמר
בלשון 'נסתר' - 'אשר קדשנו', 'בורא', וכדומה.

כל העולמות כלולים בברכות

וטעם הדבר, כי באו להודות בזה על כך שכל
העולמות כלם כלולים בברכת בני האדם, בין הנגלים,
ובין הנסתרים והסתומים. וכך גם מבאר בדברי דוד
המלך עליו השלום, ששבח את הדר כבוד ה' יתברך
בשתי הלשונות, נוכח ונסתר, ואמר (תהלים קמה יא-יב) 'כבוד
מלכותך יאמרו... להודיע לבני האדם גבורתו וכבוד הדר
מלכותו', פתח בגולה והמשיך בנסתר.

הברכות מכוננות כנגד השכינה ועשר ספירות

בדברים אלו צריך האדם להתבונן היטב ולשים
אותם אל לבו, לרדת לעמק הפונה הנדרשת בכל אחת
מן הברכות. כי דבר גדול ועצום נעשה על ידן ואין
גבול ומדה לפעלתן בעולמות העליונים. ובפרט לפי מה
שכתב נתבאר למעלה, שכל ברכה כלולה מעשר ספירות
ומכוננת כלפיהן, וזהו הטעם שנתקנו הברכות גם בלשון
נוכה, 'ברוך אתה', להזכיר לעצמו לכוון שהשכינה כנגדו,
ולה הוא מברך.

אזהרת משה רבינו על חובת ההתבוננות בברכות

על דבר זה עומד משה רבינו עליו השלום ומזהיר את
ישראל: 'את הברכה אשר תשמעו' - 'שמיעו' זו ענינה
הבנה והתבוננות, שגדרשים להן בני ישראל בבואם לברך
לפני ה' יתברך, ויתנו לב לכך שנתקנה הברכה בשתי
הלשונות, בנוכה ובנסתר. ורמז לכך, בתבת 'תישמעו'
בכתיב מלא, העולה בגימטריא כחשבון התבות 'לנכח
ובנסתר' (826).

כל חלקי הבריאה כלולים בברכות

כאמור למעלה, בתבת הברכה נרמזים ארבעת צדופי
שם הו"ה, שכן היא עולה בגימטריא כחשבון ע"ב, ס"ג,
מ"ה, ב"ו. כידוע, בארבעת צדופים אלו, כלולות כל עשר
הספירות, והם עומדים כנגד ארבעת העולמות. הרי שכל
חלקי הבריאה כלולים בברכות.

יראת יעקב

דבקות בה' באה מתוך יראה

בא הצווי המפרש בתורה הקדושה
בפסוק 'אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו
תיראו ובו תדבקו'. בכך שצדקה התורה
את מצות היראה למעלת הדבקות,
אנו למדים שעקר היראה באה על ידי
הרגשת האדם שהוא עומד לפני ה' ממש.
ובאמת, אין זה דמיון בעלמא, אלא כך
היא המציאות האמתית שברא ה', שכל
ברואיו עומדים לפניו תמיד, והוא ממלא
את כל העולמות, ומלא כל הארץ כבודו,
אלא שידעיה זו נעלמת מעיני בני האדם
מחמת היצר הרע השורר בהם ומטמטם
את לבותיהם ומחשיך את עיניהם
מלהסתכל במשכלות.

ההולך לפני ה' לא יבוא לידי חטא

ועל כך אומר הנביא עליו השלום (ישעיה
טו ב) 'כי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם
לבין אלהיכם'. כלומר, באמת הנכם
מצויים ועומדים תמיד לפני ה' אלהיכם,
אלא שמחמת עונותיכם טחו עיניכם
מראות ולא ישיכיל לבכם את המציאות,
ועל כן אתם אומרים שאינכם יושבים
לפניו, אף אם הייתם יודעים באמונה
שאתם יושבים לפניו, לעולם לא הייתם
מצוים להקיעו בחטאים.

אמונה חושית מביאה ליראה ודבקות

וכך מתפרש הפסוק על פי זה: 'אחרי ה'
אלהיכם' - אם תאמינו באמונה שלמה,
ותנהגו באפן המוכיח שאתם הולכים אחר
ה' אלהיכם תמיד, ואינכם פורשים ממנו
אף פעם, בודאי אתו תיראו ותעבדו, ובו
תדבקו. אף אם חלילה לא תנהגו כך, אזי
אין היראה נחשבת ליראה, ואין העבודה
נחשבת עבודה.

חובת האמונה החושית נוכרת בקריאת שמע

וכן אנו אומרים פעמים בכל יום בפרשה
ראשונה של קריאת שמע (דברים ו-י) 'יהי
הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום וגו'.
ודברת גם בשבתך בביתך ובכלתך בדרך
ובשבתך ובקומך. בפסוקים אלו מבאר,
שצריך האדם לתקע בלבו את אמונת
היחוד וההשגחה, והדבקות בה' יתברך,
שתמיד האדם עומד לפניו יתברך,
והמהלך בדרך זו אין חטא בא על ידו.

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו
ובו תדבקו (יג ה).

מעלות הדבקות רבות הן, זו למעלה
מזו, ואין גבול ומדה להשגות הנעלות
לדבק באלקיו. ומלבד הזכות העצומה
בעצם מעלת הדבקות, וקרבת ה' הבאה
על ידה, זוכה הירא את ה' באמת ומתוך
כך דבק בו, שיתמלאו כל משאלותיו,
ותפלתו אינה שבה ריקם.

חובת הדבק בה' לתקן את מידותיו

רבנו זי"ע א כותב (אלף בית, מזמור כה - נפילת
אפים), כי מי שחפץ להצליח בעמידתו
בתחנה לפני ה', למען לא ישוב ריקם,
עליו לתקן את הנהגותיו, ולסגל לעצמו
מדות תרומיות, אשר על ידן יעלה בדרך
העולה בית א-ל.

יראת הרוממות - זכירת האדם את עמידתו
התמידית לפני ה'

אחת מן המעלות הנצרכות ביותר
לחפץ בקרבת ה', היא יראת הרוממות.
את מדת היראה, צריך האדם לשים מול
עיניו, שתהיה תקועה כיתד שלא תמוט
לעולם, ויזכר בכל עת ובכל שעה שתמיד
הוא עומד לפני ה', ואינו נפרד ממנו
לעולם (כפי המבואר בזהר הקדוש ח"א יא).

המתחזק ביראה פנימית - מובטח לו שלא
יחטא

כך אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים
טו ח), 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני
בל אמוט'. וכונתו באמרו 'תמיד', שידע
דוד כי אין הפסקה אפלו לרגע אחד
במשבתו כי עמדו עומד לפני ה' יתברך.
כי זו היא עקר היראה הפנימית, הבאה
מתוך ההתבוננות בכך שרבו העולמים
צופה בכל מעשי הבריות, ועומדים הם
לעולם במחצתו, והאיש הזוכר ידעיה זו,
בודאי יבוש ויכלם תמיד מפני הדר גאון
עזו, ולא יעז לחטא. וזהו שאמר הכתוב,
כי מתוך כך ששויתי ה' לנגדי תמיד,
מבטח אני כי לא אכשל בחטא, ומימיני
בל אמוט'.

עיקר היראה באה מתוך הרגשת העמידה
לפני ה'

על ענין היראה הבאה מתוך הדבקות

באור יעקב

"ויבאו בתוך הים"

לבלתי יהיו לסכן את נפשם ולהכנס בגופם אל המים הסוערים. אך הרב הורה לשמש שלא ישעה לצעקותיהם ושלא יענה להם מאומה, אלא ימשיך בהליכתו בתוך המים. השמש שמע לדברי הרב, וכעבור זמן מה נוכח לראות כי הם בעברו השני של הנהר, לאחר שחצו אותו בהליכה כמזמים ימימה.

הגויים שראו את המחזה שפשפו עינים בתמהון. "איש אלקים קדוש הוא", שחו זה לזה בהשתוממות. ואלו הגויים שעמדו בעבר הנהר אליו הגיע רבנו, לא הניחו לו להמשיך בדרך אלא נשאוהו על כפיים בכבוד מלכים.

אדוקי וזכי צוה רבנו לשמש לשוב שנית לעברו השני של הנהר ולהביא עמו את החמור, שנותר לבדו עם חפציהם מעבר הנהר. ושוב עשה השמש את אותה הדרך, כשהוא חוצה את הנהר הסוער ללא פחד ומורא, מגיע לעברו השני, נוטל עמו את החמור, וכשהוא רכוב על גבי החמור נכנס הוא לתוך המים השועפים, וכעבר זמן מה עולה בעברו השני של הנהר, משל והיו מימיו רדודים וזוחלים.

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו, ואפלו חפציו ובהמתו של הצדיק יכולים היו לעבר את הנהר הסוער, מה שלא הצליחו כל הגויים שעמדו סביבות הנהר, ושנאלצו לחכות עד לאחר השבת, אז שכה סערת הנהר ושוב היו יכולים כלם לחצותו.

היה זה באחד מימי ששי, ערב שבת קדש, הרב - רבנו האביר יעקב זיע"א, ושמשו רבי אברהם עשו את דרכם לעבר אחד מהכפרים בו התגוררו יהודים, ובו התכוננו לעשות את השבת הקדושה. בדרךם צריכים היו לחצות נהר. בהגיעם לשפת הנהר, ראו המון רב מתגודדים סביבות הנהר, ומביט ביאוש על מימיו השועפים והקוצפים, כשרבים מהם חפצים היו לחצות את הנהר לעברו השני, אך לא היו יכולים לעשות זאת מחמת התגברות המים.

הביט הרב אל הנהר העולה על גדותיו, ועל מימיו השועפים בסער ובקצף, והבין כי בדרך הטבע לא יוכל להגיע למחוז חפצו לפני כניסת השבת. קרא אפוא הרב לרבי אברהם שמשו ואמר לו: "רבי אברהם, הרכיבני נא על כתפיק". תמה השמש ושאל את הרב: "לשם מה זקוק הרב שארכיבנו על כתפיק?". השיב לו הרב: "כדי שנוכל לעבר את הנהר". נבהל השמש לשמע הדברים ואמר לרב כששנינו נוקשות בפחד ובמורא: "איך נעבר נהר שמימיו שועפים ונסכן את חיינו?" אך הרב נענה לו ברגע ובשלמה: "אל תירא ואל תחת". השמש שהכיר זה מכבר את כחו וגדלתו של רבנו וידע את מופתיו אשר הכביר בהם, לא הרהר אחר דבריו, ובלי להשתהות יתר על המדה, נטל את הרב הושיבו על כתפיו והחל חוצה את הנהר.

כל הגויים שעמדו סביבות הנהר החלו זועקים לעברם בקול גדול,

קדושת יעקב

שש המעלות לעומת ששת ימי המעשה

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון (יג ה).

אם אפשר לרמוז שש מעלות אלו שהם לעמת ששת ימי המעשה, על דרך בריאת העולם וכו', ובההיא מי שטרח בערב שבת ימצא מה יאכל בשבת (יג א). כידוע וכו', גם בזהר הקדוש (ח"ב פח.) מהו שבת שמא דקדשא בריך הוא, שמא דאיהו שלים מכל סטרוי וכו'. וזהו אחרי ה' אלהיכם, דהינו זה לעמת יום ראשון, שהוא אחר יום השבת הנקרא בשם רבו כ"ב-יכו"ל, ודהינו אותו יום שהוא אחרי ה' אלהיכם, בו ביום גם אתם בני ישראל אחרי ה' אלהיכם תלכו וכו'. ואתו תיראו לעמת יום שני, שבו נברא גיהנם (מדרש ילמדנו ילקוט ת"ת בראשית ד.) בחינת ומקור יראה חיצונית וכו', גם בחינת פחד יצחק וכו'. ואת מצותיו תשמרו, לעמת יום ג' שנכפל בו כי טוב בחינת יעקב וישראל, שגם הוא הכלול ומשכלל מכל התרי"ג מצות כידוע וכו', והינו ואת מצותיו תשמרו וכו'.

ובקלו תשמעו, לעמת יום רביעי, משה ידבר והאלהים יענו בקול (שמות יט ט.) הקל קול יעקב (בראשית כו כב.) קול תורה, קול ה' שבר ארזים (תהלים כט ה.) גם לעמת לקוי וכו', כההיא דפאות תהי לשדך וכו' (משלי ג ח.) ולפיכך ובקלו תשמעו וכו'. ואתו תעבדו לעמת יום חמישי, בחינת אהרן הכהן הגדול הראשון לעבודת כהנה וכו'. ובו תדבקון, יום הששי יוסף ודוד שלא יתפרדו וכו', שכן תבת ובו קרי בה ב"ו במלוי הה"ן, לעמת יוסף ודוד, בחינת יסוד ומלכות וכו'. גם רמז תבת ובו גימטריא 'דוד', שבו דבק טוב (ישעיה מא ז.) אמרו צדיק כי טוב וכו' (שם ג י.) וזהו ובו תדבקון שניהם כאחד טובים וכו'. וממילא אתיא יומא רבא דכלהו יומי מתברכאן מנה וכו', שגם כל המקרא כלו מישך שייכי מנה ובה לכל ישראל המתקדשים והמתטהרים ביתר שאת וכו', ומה גם קדושת רבא דמנה ובה שקדושהו שמים וברכוהו מסייעא לכל בר ישראל וכו'.

(פתח האהל)

'בכל דרכיך דעה'

גם אם אפשר אחרי ה' אלקיכם תלכו וכו', שכל הכתוב לחיים מישך שייך גם בכל יום ויום מכל הנזכר לעיל, יחיד כרבים כידוע, יתגבר כארי לקום ממטתו וכו' וללכת אל בית האלהים חיים, בית הכנסת ובית המדרש מקום מקדשנו וכו', אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום וכו' (משלי ח לד.) ושם יקבל יראתו יתברך עליו גם כבניסתו על פסוק (תהלים ח ח.) יאני ברב חסדך וכו' ביראתך וכו', מלבש ומעטור בציצית ותפלין וכו', ובהנחת ידו על שם שדי שבמזוזה נגמר ונשלם חוט המשולש עליו וכו'. וקול רנה ותורה עם תפלה ותחנון, בסיפא וגם ברישא בכדי ליכות לחוט של חסד כל היום בדביקה וחפיצה עם קונו יתברך, כידוע על פסוק (שם טו ח.) שויתי ה' לנגדי תמיד וכו'.

וזהו אחרי ה' אלקיכם תלכו, השכם בבקר אור תלכו לבית תפלתו וכו', ובההיא נמי שאין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד וכו' (ברכות ח.) לכו לחמו בלחמי וכו' (משלי ט ה.) לכו נא ונזכחה יאמר ה' (ישעיה א יח.) גם על די ודוי ובקשה וכו'. ואתו תיראו, גם בהליכה עם הכניסה, וכל שכן בתחנון ותפלה באימה וביראה וכו'. ואת מצותיו תשמרו, ציצית ותפלין ומזוזה כנזר, שגם יהיו לזכרון לכל אשר ימצא לאל ידו וכו'. ובקלו תשמעו, קול תורה ותפלה ותורה, רישא וסיפא כנזר. שגם לרבות מצות יחוד קריאת שמע, והינו תשמעו וכו', שאחר כך ואתו תעבדו, עבודה שבלב זו תפלה, שגם ממילא אתיא מצות סמיכות גאלה לתפלה, וזהו ובו תדבקון, יומם ולילה כל ימי חייך, 'בכל דרכיך דעה' וכו' (משלי ג ו.) וכנזר על פסוק שויתי ה' לנגדי תמיד וכו' (פתח האהל)